

Görkəmli ictimai xadimin ömrü nəsillərə nümunədir

● Şəxsiyyətlər

Elə şəxsiyyətlər var ki, adları qoca tarixin özünə "çıraq tutur", əsrimizin uzun yollarını işıqlandırır, bir müddət unudulmuş, təhrifə məruz qalmış, yaxası polemikanın əlinə verilmiş, çək-çevirə düşmüş məsələlər, nəhayət, bu işıqda öz yerini tapır. Onların adları həqiqi qəhrəmanlığın rəmzi kimi ehtiramla yad edilir.

Azərbaycan xalqının XX əsr qəhrəmanlığı tarixində xalq qəhrəmanı Abbasqulu bəy Şadlinskiyin mühüm yeri var. O, 1886-cı ildə Qərbi Azərbaycanda - Vedibasara mahalının Vədi kəndində anadan olub. Haqqın, ədalətin tərəfdarı olan Abbasqulu bəy gənc yaşlarından ermənilərin haqsızlığının, yalançılığının, vəhşiliyinin, nankorluğunun şahidi olub və ömrünün sonuna qədər onlara qarşı mübarizə aparıb.

Rusiya imperiyasının çökməsi nəticəsində müstəqil Azərbaycan və Gürcüstan cümhuriyyətləri yaradıldıqda erməni daşnakları da dövlət qurmaq fikrinə düşdülər. Buna isə qonşu dövlətlərin ərazisi hesabına nail olmaq istəyirdilər. Onlar Göyçə, Zəngəzur, Dərələyəz, Loru-Pəmbək və digər qədim türk torpaqlarında qətl törətməyə, yerli türk-müsəlman əhalisini məhv etməyə və onları öz torpaqlarından qovub çıxarmağa başladılar. Xalqın mərd oğulları erməni hücumlarının, nizami daşnak ordusunun həmlələrinin qarşısını almaq üçün özünümüdafiə dəstələri düzəldərək, mübarizə aparırdılar. Belə özünümüdafiə dəstələrindən birinə - Vedibasara özünümüdafiə dəstəsinə Abbasqulu bəy başçılıq edirdi.

Vedibasara, Dərələyəz, İrəvan mahallarında öz igidliyi ilə seçilən Abbasqulu bəy daşnak hücumlarının qarşısını məharətlə almış, onları dəfələrlə ağır itkiyə məruz qoymuşdu. Silah gücü ilə Abbasqulu bəyə bata bilməyən daşnaklar onu ələ almaq, şirnikləndirmək metodlarına da əl atmışlar. Öz vətəninə, millətinə sadıq olan Abbasqulu bəy bütün iyrənc təklifləri rədd etmişdir. Abbasqulu bəy başqa Şadlinskiilər kimi təhsil ala bilməmişdir. Atası Xanbaba vaxtsız vəfat etmişdi. Əmisi Teymur bəyin də elə imkanı olmamışdır ki, qardaşı oğlu Abbasquluya istənilən təhsili verə bilsin. Anası isə çox çətinliklə ailəyə başçılıq edirdi. Zor-bəla ilə ailəni saxlayan ana oğlunu 1894-cü ildə Vedidə rus-tatar məktəbinə qəbul etdirir. Ailə qəhri Abbasquluya geniş təhsil almağa imkan vermir. 15 yaşlı Abbasqulu məktəbi tərk etməyə məcbur olur. Çünki bu məktəbi qurtaran uşaqlar ya seminariyaya, ya da gimnaziyaya daxil olmalı idilər. Həmin məktəblərdə təhsil almağa imkanı çatmayan Abbasqulu məktəbdən aralanıb atadanqalma torpaq sahəsini əkib-becərməklə məşğul olur.

Abbasqulu bəyin gəncliyi inqilablar, müharibələr dövrünə təsadüf edir. 1914-cü ildə Birinci Dünya müharibəsi başlanır. İmperialist müharibəsi Qafqaz cəbhəsində (Zaqafqaziya) böyük miqyasda yayılır. Qars, Ərdahan və Ağrı ətrafında gedən döyüşlər İrəvan mahalına, Vedibasara, Zəngibasara əhalisinə, o cümlədən bütün Arazbarı boyunda yaşayan camaat üçün ağır işgəncə idi. 1917-ci ilin fevralında çar mülkiyyəti devrilir. Üsyan Rusiyanın uçqarlarını da bürüyür. 28 iyul 1920-ci ildə Naxçıvanda sovet hakimiyyəti elan olunduqdan sonra Hərbi İnqilab Komitəsinin və Nəriman Nərimanovun dəvətini qəbul edərək, sentyabrın 17-də 200 nəfərlik "Qırmızı tabor" dəstəsi ilə Naxçıvana gəlir. Buradakı qırmızı qvardiya döyüşçüləri də onun dəstəsi ilə birləşir.

Abbasqulu bəy Şadlinski ilk vaxtlar Naxçıvan sərhədlərinin qorunmasına, sonra Zəngəzur istiqamətində öz dəstəsinin daşnak hissələri ilə fəal döyüş əməliyyatlarına başçılıq etmişdir. Onlar cəllad Dronun daşnak qüvvələrini darmadağın edərək, Naxçıvanda sovet hakimiyyətini qurmuş, burada ingilis-daşnak işğalına son qoymuşlar. O, bu xidmətləri müqabilində Nəriman Nərimanov tərəfindən "Qızıl Ulduz" medalı ilə təltif edilmişdir. 1921-ci ilin fevralından aprelin əvvəllərinə kimi İrəvanda daşnak qiyamının yatırılmasında qəhrəmanlıq göstərmişdi. Daşnaklarla döyüşlərdə göstərdikləri şücaətə görə, Şadlinski başda olmaqla, "Qırmızı Tabor"un 19 nəfər üzvü "Qırmızı bayraq" ordeni ilə təltif olunmuşdur.

1921-ci ilin yayında Şadlinskiyin döyüşçüləri Dərələyəz və Zəngəzurda daşnak quldurlarının darmadağın edilməsində qəhrəmanlıq göstərmişdilər. Ermənistanda və Zəngəzurda daşnak fitnəkarlıqlarına son qoyulduqdan sonra Şadlinski 1922-ci ilin sonunadək Naxçıvanda qalmış, sərhədlərinin qorunmasına rəhbərlik etmişdir.

Abbasqulu bəy Şadlinskiyin mübarizə yolu bütünlüklə türk-müsəlman qırğını törədən və türk-müsəlman qanını axıtmaqdan zövq alan qəddar düşmənimiz hərəqlərə qarşı döyüşməkdən ibarətdir. Cəmi 44 illik ömrünün böyük hissəsini doğma yurdunun müdafiəsinə, qorunmasına, inkişafına, soydaşlarının xoşbəxtliyi, azadlığı və firavan yaşaması uğrunda mübarizəyə həsr etmiş, sonunda bu yolda öz canını fəda edərək şəhid olmuşdur.

Abbasqulu bəy Şadlinskiyin həyat yolu nəsillərə nümunədir. Onun irsinin öyrənilməsi, gənc nəslin hərbi vətənpərvərlik ruhunun daim yüksək tutulması üçün 1986-cı ilin oktyabr ayında İliç (indiki Şərrur) rayonunda "Qırmızı Tabor" beynəlmilləl partizan dəstəsinin "Şöhrət muzeyi" yaradılmışdı. Muzey özlüyündə əfsanəvi sərkərdə Abbasqulu bəy Şadlinskiyin və onun döyüş yoldaşlarının, həmçinin tabor-da döyüşmüş 80 nəfər sədərkli döyüşçü-

nün həyat və mübarizə fəaliyyətini əks etdirir. Salonların biri "Danzik müdafiə cəbhəsi" adlanır. Burada Danzik kəndində aparılan döyüş əməliyyatlarına aid maraqlı materiallar toplanmışdır. Həmin müdafiə cəbhəsini təmsil edən Əli Həsən oğlu Əliyev, İbrahim Fərzəliyev, Həsən Şahverdiyev, Əfruz, Miryusif Seyidov, Bəhmən Məmmədov, Hüseyn Vəkilov və digərlərinin döyüşlərdəki fəaliyyəti muzeyə gələnlərin böyük marağına səbəb olur.

Muzeydə A.Şadlinskiyin büstü və portreti də diqqəti çəkən nümunələrdəndir. Qəhrəman sərkərdənin büstünü Naxçıvanın Əməkdar mədəniyyət işçisi Hüseynqulu Əliyev və Azər Əliyarov hazırlamışdılar. "Şöhrət muzeyi" gənclərin hərbi vətənpərvər ruhda tərbiyə olunmasında böyük əhəmiyyətə malik ideoloji təbliğat məktəbidir. Çünki gənclər öz vətənlərini və qəhrəmanlarını tanıdığı qədər sevir. Nə qədər öz qəhrəmanını çox tanıyarsa, bir o qədər də onun ömür yolunu özünə nümunə seçər və bu yolda vətən fədaisi olmağa çalışar!

Abbasqulu bəyin fəaliyyəti, Başgünəypəyə özünümüdafiə dəstəsinin döyüş yolu bütün türk dünyasında təbliğ olunması qəhrəmanlıq salnaməsidir. Zaman ötür, fəsillər dəyişir, illər əsrlərə, əsrlər minilliklərə çevrilir, tarixə dönür. Bu illər ərzində bir çox tarixi hadisələr baş verir. Bəziləri müəyyən dövrdən sonra yaddaşlardan silinir, unudulur. Lakin elə tarixi hadisələr də var ki, heç vaxt unudulmur. Qərinələr ötsə də, nəsillər bir-birini əvəz etsə də, daim qəlbimizdə yaşayacaq insanlar var ki, onlardan biri də Abbasqulu bəy Şadlinskiydir.

Mirhəşim CALALOV,
Mərkəzi Neftçilər Xəstəxanasının
Hemodializ şöbəsinin müdiri,
tibb üzrə fəlsəfə doktoru,
Vətən müharibəsi iştirakçısı